

FOR 5. - 10. TRINN I KUNST OG HÅNDVERK

INNLEDNING

Velkommen til Isipisipants! Dette er verdens enkleste bukse å sy (tror vi) og et perfekt første plagg for elever som nettopp har lært seg å bruke symaskinen. Gjennom åtte økter syr hver elev sin egen bukse, og lærer samtidig alle de grunnleggende ferdighetene som skal til for å sy de fleste plagg: å finne riktig størrelse, klippe ut etter mønster, sikre kanter, sy sammen deler, lage løpegang til strikk og legge opp.

Opplegget kombinerer film og praktisk arbeid. Hver økt har tilhørende digitalt materiell (videoer og tegninger) og fysisk materiell (mønster og stoff). Tanken er at videoene vises i plenum slik at elevene vet hva de skal gjøre, deretter går de i gang. Dersom de trenger hjelp underveis har elevene også tilgang til videoene på elevsiden samt ekstra videoer med vanlige spørsmål som hvordan man trer symaskinen, hva man skal gjøre hvis nålen knekker og liknende.

Opplegget bygger videre på ferdighetene fra Sysertifikatet. Det er en fordel om elevene har tatt sysertifikatet først, slik at de allerede er trygge på å tre maskinen, sy rett søm og sikksakk, og svinge og feste tråden.

Ingen blir gode med en gang, og det er helt greit. Et bærende prinsipp i opplegget er at det å gjøre feil er en del av læringen. Når elevene tør å prøve, feile og prøve igjen, sitter ferdighetene bedre til slutt.

MÅL MED OPPLEGGET

Etter de åtte øktene skal elevene kunne:

- Bruke målebånd og lese av måltabell for å finne riktig størrelse.
- Printe, teipe og klippe ut et mønster.
- Legge mønster riktig på stoff etter trådretning og klippe ut deler.
- Forstå hva markeringer (hakk) er og bruke dem.
- Sikre sårkanter med sikksakk så stoffet ikke rakner.
- Sy sammen deler med 1 cm sømrom og presse sømrom fra hverandre.
- Sy en løpegang og tre i strikk.
- Legge opp en buksekant.
- Fullføre et eget plagg fra mønster til ferdig bukse.

FORANKRING I LÆREPLANEN (LK20)

Kjerneelementer

Håndverksferdigheter, Kunst- og designprosesser, Visuell kommunikasjon.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring (praktiske ferdigheter, mestring og selvstendighet) og Bærekraftig utvikling.

Kompetansemål etter 7. trinn

- bruke ulike håndverktøy og elektriske verktøy for å bearbeide og sammenføre harde, plastiske og myke materialer på en trygg og miljøbevisst måte (Økt 2 – veving)
- undersøke materialene i ulike gjenstander og vurdere funksjon, holdbarhet og muligheter for reparasjon og gjenbruk (Økt 3 – fiber/sjekk lappen; Økt 4 – gjenbruk)
- utforske og reflektere over hvordan følelser og meninger vises i kunst, og bruke symbolikk og farge til å uttrykke følelser og meninger i egne arbeider (Økt 1 – klær og identitet)
- analysere visuelle virkemidler i ulike medier og belyse et aktuelt tema gjennom foto eller infografikk (Økt 1 – klær som visuell kommunikasjon)
- beskrive mangfoldet i klestradisjoner eller gjenstander, inkludert samiske, og lage et produkt med inspirasjon fra kulturarv (Økt 1 – kleshistorie)

Kompetansemål etter 10. trinn

- utforske muligheter innenfor håndverksteknikker og egnet teknologi ved å bearbeide og sammenføre harde, plastiske og myke materialer (Økt 2 – veving)
- vurdere materialers holdbarhet og muligheter for reparasjon og gjenbruk, og bruke ulike verktøy og materialer på en hensiktsmessig og miljøbevisst måte (Økt 3 – fiber og miljø; Økt 4 – trashion/gjenbruk)
- analysere hvordan identitet og lokal kultur kommer til uttrykk i arkitektur, klestradisjoner, kunst eller gjenstander, og bruke kulturelle referanser i eget skapende arbeid (Økt 1 – klær, identitet og kleshistorie)

UTSTYRSLISTE

Per elev / arbeidsplass

- Symaskin
- Symaskinnål (noen ekstra i tillegg til den som sitter i)
- Tråd
- Undertrådspole
- Stoffsaks (merket, kun til stoff)
- Papirsaks
- Knappenåler
- Sikkerhetsnål (stor, til å tre strikk)
- Målebånd
- Oppspretter
- Tilgang til strykejern og strykebrett

Til selve oppgavene

- Mønster på Isipisipants (utskrift i 100 % skalering)
- Teip til å sette sammen mønsteret
- Stoff til buksa (f.eks. bomull, lin, ull, eller gammelt sengetøy/gardiner)
- Strikk

Digitalt

- Tilgang til elevsiden på nettsiden vår, der alle steg for steg filmer og hjelpevideoer ligger
- Skjerm/prosjektor for å vise presentasjon i fellesskap

DIGITALE RESSURSER TIL ELEVENE

Hjelp meg-knapp

På elevsiden finnes en "hjelp meg"-knapp. Når en elev står fast, kan de trykke der og få opp korte hjelpevideoer for de vanligste utfordringene:

- Jeg har sydd feil og må sprette opp en søm
- Spole undertråd
- Tre symaskinen
- Nåla knakk – hva gjør jeg?

Oppfordre elevene til å bruke knappen før de roper på deg. Det gjør dem mer selvstendige og frigjør deg til å hjelpe der det trengs mest.

Steg for steg-filmer

Hele prosessen med å sy Isipisipants finnes som egne filmer på elevsiden, slik at elevene kan jobbe i sitt eget tempo og se hvert steg så mange ganger de trenger.

DE ÅTTE ØKTENE

Opplegget rammes inn av en presentasjon som du som lærer kan klikke deg gjennom som den er, eller hoppe frem og tilbake for å tilpasse til din elevgruppe. Rekkefølgen er bare et forslag, dersom elevene syr raskere eller trenger mer tid, tilpasser du.

ØKT 1 – GJØR KLAR MØNSTERET DITT

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene blir kjent med hva et mønster er, finner sin egen størrelse og gjør mønsteret klart.

Del 1 – Introduksjon

- Vis introfilmen om Isipisipants. Snakk om hva et mønster er: at et plagg består av deler i stoff som er sydd sammen, og at et mønster er malen på en slik del.
- Vis gjerne frem et ferdig par Isipisipants til klassen som du har sydd i forkant.

Del 2 – Finn størrelsen din

- Gå gjennom måltabellen. På Isipisipants er det hoftemålet som avgjør størrelsen.
- Størrelser og mål kan være et sensitivt tema. I videoen sier vi at det er viktig å huske på at det er klærne som skal passe din kropp og ikke kroppen som skal passe inn i klær. Dette kan utdypes ved å si at når man blir god til å sy har man en helt unik mulighet til å lage klær som passer perfekt. Når man kjøper klær i butikken er de laget i standard størrelser, men alle kropp er forskjellige. Så når man syr klærne helt selv kan man lage dem perfekt for sin egen kropp.

Del 3 – Teip og klipp

- Elevene printer mønsteret i 100 % skalering, legger arkene kant i kant (ikke overlappende) og teiper dem sammen.
- Klipp ut mønsteret langs den ytterste streken.

ØKT 2 – KLIPP UT BITENE

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene velger stoff og klipper ut buksedelene riktig.

Del 1 – Velg stoff

- Snakk om hvordan valg av stoff påvirker buksa.

Del 2 – Klipp ut i stoff

- Elevene bretter stoffet dobbelt og legger mønsterdelen slik at trådretningspilen ligger parallelt med den rette kanten på stoffet.
- Når stoffet ligger dobbelt, klippes det automatisk et par. Nå fast med knappenåler eller legg noe tungt oppå så mønsteret ikke rører seg, og klipp langs kanten.

Del 3 – Markeringer

- FØR mønsteret tas av: klipp små hakk ved alle markeringene (de små strekene ytterst langs kanten).

ØKT 3 – SIKRE SÅRKANTENE

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene sikrer alle kantene med sikksakk så stoffet ikke rakner.

- Forklar hvorfor vi sikrer kantene: stoffkanter løsner lett tråder og kan rakne når buksa brukes og vaskes.
- Elevene stiller symaskinen på sikksakk. De kan gjerne teste på en prøvelapp før de syr på selve buksa.
- Sy sikksakk langs alle kantene på begge mønsterdelene, hele veien rundt.

Ekstra:

Blir noen ferdige tidlig, kan de stryke delene flate med et strykejern.

ØKT 4 – SØMMEN PÅ INNSIDEN AV BEINA

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene syr innerbenssømmen og lager to speilvendte buksebein.

- Forklar at de skal lage to buksebein som er speilvendt av hverandre – ett til venstre og ett til høyre ben.
- Elevene finner rettsiden av stoffet (hvis det er likt på begge sider) og legger delene med rettsiden mot hverandre. Forklar at man syr på vrangsiden av stoffet.
- Sett nåler langs kanten – på tvers, så de er lette å ta ut underveis.
- Sy 1 cm inn på stoffet ved å følge målskiven på symaskinen.
- Press sømrommet fra hverandre med strykejern. Forklar gjerne hva sømrom er.

ØKT 5 – SKRITTSØMMEN

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene syr skrittbuen og setter de to buksebeina sammen til én bukse.

- Forklar at skrittbuen går fra øverst foran, under skrittet og opp til øverst bak.
- Elevene vranger det ene buksebeinet og legger det oppi det andre, slik at rettsidene vender mot hverandre. Sett en nål der sømmene møtes i midten, og nåler langs hele buen.
- Sy 1 cm fra kanten, på samme måte som sist, og press sømrommet fra hverandre med strykejern.

Nå har elevene en bukse! Den mangler fortsatt strikk og oppbrett, men formen er på plass og de kan prøve den på.

ØKT 6 – STRIKK ØVERST

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene syr løpegang og trer i strikk.

Del 1 – Sy løpegangen

- Forklar hva en løpegang er: en tunnel til strikken. Elevene vranger buksa, bretter ned kanten øverst ved markeringen og setter nåler rundt.
- Sy fast bretten, men la det være igjen en åpning til å tre i strikken.

Del 2 – Tre i strikken

- Elevene måler strikken rundt midjen og klipper den et par cm lengre enn ønsket. Fest en stor sikkerhetsnål i enden og tre strikken gjennom løpegangen – pass på at den andre enden ikke forsvinner inn.
- Når strikken kommer ut igjen, legges endene litt over hverandre og festes med knappenål. Kontroller at strikken ikke har vridd seg, og sy noen ganger fram og tilbake over endene.
- Elevene prøver buksa på og justerer strammingen ved behov.

ØKT 7 – SISTE DETALJER

Varighet: En dobbeltime

Mål: Elevene lukker løpegangen og legger opp buksa.

Del 1 – Sy igjen løpegangen

- Elevene syr en søm som starter nedi den eksisterende sømmen og lukker åpningen. Fest tråden i start og slutt ved å sy litt fram og tilbake.

Del 2 – Legg opp buksa

- Elevene vranger buksa, bretter den nederste kanten ved markeringene (eller så kort de vil ha buksa), nåler fast og syr en søm hele veien rundt. Press kanten flat med strykejern.

Gratulerer – elevene har nå sydd sin helt egen Isipisipants!

ØKT 8 – FERDIGSTILLING OG EKSTRA DETALJER

Varighet: En dobbeltime

Mål: Alle kommer i mål på sitt eget nivå, og de som er ferdige får ekstra utfordringer.

Elevene fortsetter der de er: noen gjør ferdig det som gjenstår på buksa, andre er klare for ekstra detaljer. Denne økta gir rom for at alle skal komme i mål, uavhengig av tempo. Bruk tiden til å hjelpe de som henger etter, og gi ekstra utfordringer til de som er ferdige.

Ekstra:

- Sy på lommer. Elevene kan tegne ønsket form på papir – husk å gjøre lommene 1 cm større langs alle kanter, siden 1 cm forsvinner i sømmen.
- Sy en søm gjennom strikken. Det ser veldig profert ut.
- Stryk buksa ferdig med strykejern.

DIFFERENSIERING

For elever som trenger større utfordringer

- Sy på lommer eller andre detaljer.
- Velge et mer utfordrende stoff.
- Hjelpe medelever som står fast.

For elever som trenger et enklere opplegg

- Bruke hjelpevideoene og steg-for-steg-filmene aktivt.
- Samarbeide to og to om mønster og klipping.
- Få mer tid og tettere veiledning på sømmene.

Generelt:

Du tilpasser hjelp og tempo til hver enkelt elev. Filmene gjør at elevene kan jobbe i ulikt tempo samtidig, mens du går rundt og veileder.

RESSURSER TIL OPPLEGGET

Mønster

- Mønster på Isipisipants i alle størrelser, til utskrift i 100 % skalering.

Videoer (på elevsiden)

- Sy Isipisipants – alle steg (én film per økt)

Hjelpevideoer

- Jeg har sydd feil / sprette opp
- Spole undertråd
- Tre symaskinen
- Nåla knakk – hva gjør jeg?

SPØRSMÅL?

Ta kontakt med oss på bergtun@faebrik.no